

VROEGSIGNALERING DOET ERGER VOORKOMEN

PROTECT spoort kwetsbare asielzoekers op

PROTECT is een Europees instrument dat mogelijk maakt om snel en verantwoord te bepalen of een asielzoeker psychologisch kwetsbaar is en een speciale behandeling nodig heeft. De kern is een lijst met tien eenvoudige vragen over psychische klachten ter beantwoording met ja of nee. Met PROTECT heeft Europa een concreet instrument in handen om bij asielautoriteiten de noodzaak van nader medisch onderzoek aan te tonen.

ERICK VLOEBERGHES

Samen met andere organisaties heeft Pharos al lange tijd gevraagd om aandacht voor vroegsignalering van gezondheidsproblemen in de asielprocedure. Dit heeft in 2010 geleid tot de invoering van het medisch advies als onderdeel van de Nederlandse asielprocedure. In veel andere Europese landen bestaat deze mogelijkheid echter niet. Een ongewenste situatie. Te meer omdat de Europese Unie een richtlijn heeft uitgevaardigd waarin wordt opgeroepen extra aandacht te besteden aan

asielzoekers met behoefte aan specifieke zorg. In het verlengde van deze ontwikkelingen heeft Pharos samen met Europese partners uit onder meer Duitsland, Hongarije, Frankrijk en Bulgarije het vroegsignaleringsinstrument PROTECT ontwikkeld.

OPSPOREN KWETSBAARHEID

De kern van PROTECT is een korte vragenlijst die eenvoudig is en wetenschappelijk verantwoord. Het is geen medisch diagnostisch hulpmiddel, maar beoogt uitsluitend het opsporen van de psychologi-

▲ Met de PROTECT vragenlijst kan psychologische kwetsbaarheid snel en eenvoudig worden aangetoond.

sche kwetsbaarheid. PROTECT is ook geschikt voor gebruik door niet-medische professionals (bijvoorbeeld juridisch adviseurs en advocaten) of vrijwilligers. Het bevat tien vragen over psychische klachten, te beantwoorden met ja of nee. De vragen monden uit in een beoordeling van de situatie: het aantal positieve antwoorden bepaalt of er sprake is van een ►

► laag, medium of hoog risico op de aanwezigheid van psychische problemen. In het geval van een hoog risico dient op korte termijn een medisch onderzoek plaats te vinden, om te voorkomen dat verslechtering van de situatie plaatsvindt of de problemen chronisch worden.

De vragenlijst maakt onderscheid tussen potentieel kwetsbare en niet-kwetsbare asielzoekers. Indien correct toegepast maakt het instrument snel duidelijk wie tot welke categorie behoort en wel of niet een speciale behandeling nodig heeft. Gebruik van de PROTECT-vragenlijst kan ertoe leiden dat het aantal beroepsprocedures daalt. Ook vermindert het risico op onterechte afwijzing van kwetsbare asielzoekers met een sterk asielverhaal, die dat door hun klachten niet goed verwoorden. Tot slot wordt een snellere verwijzing mogelijk naar relevante sociale, medische en psychologische hulpvoorzieningen.

PILOTS

Inmiddels heeft er een reeks pilots plaatsgevonden in Frankrijk, Bulgarije, Hongarije en Duitsland. In de drie eerstgenoemde landen zijn asielzoekers benaderd kort nadat zij in het land arriveerden. In Duitsland is de vragenlijst gebruikt bij een groep asielzoekers van wie eerder al was vastgesteld dat ze psychische problemen hadden als gevolg van marteling.

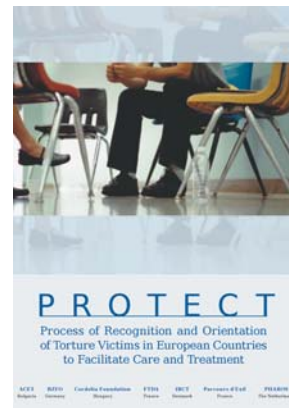
De resultaten tonen aan dat het instrument een redelijk accurate inschatting geeft van het bestaan van psychische problemen. Van de asielzoekers uit Frankrijk, Bulgarije en Hongarije (N=314) bleek 39 procent een laag risico te hebben (weinig psychische problemen), 45 procent een

OOK NON-VERBAAL GEDRAG GEEFT BELANGRIJKE INFORMATIE

PROTECT staat voor: *Process of Recognition and Orientation of Torture victims in European countries to facilitate Care and Treatment*. Doel is het signaleren van asielzoekers die lijden aan ernstige traumata. De vragen in de PROTECT-lijst zijn beoordeeld en verzameld door een interdisciplinair team van psychologische, medische en juridische deskundigen op het gebied van asiel en behandeling van slachtoffers van marteling of andere wrede of onmenselijke behandeling. De tien items betreffen psychologische kwetsbaarheid en weerspiegelen de bestaande kennis binnen de onderzoeksliteratuur. De vragen zijn helder en eenvoudig. Net zoals de antwoorden. Een ja of nee volstaat. Ook de interpretatie van de antwoorden is eenvoudig. Elk positief antwoord krijgt een punt en de punten worden opgeteld. Een hogere score betekent een groter risico op kwetsbaarheid. Aan het eind van de lijst is ruimte ingelast om observaties te kunnen plaatsen (bijvoorbeeld: cliënt heeft een gespannen lichaamshou-

ding of vertoont lichamelijke onrust; de asielzoeker huilt veel; mevrouw toont geen enkele emotie). Deze opmerkingen geven informatie over het non-verbale gedrag van asielzoekers. Ook dat zijn belangrijke gegevens.

PROTECT is gratis te downloaden via www.pharos.nl > gezondheid asielzoekers > vroegsignalering asiel

medium risico en 16 procent – een op de zes dus – een hoog risico. Deze resultaten zijn in overeenstemming met het globale voorkomen van posttraumatische stressstoornis (PTSS) en depressie onder asielzoekers. Van de asielzoekers in Duitsland (N=47) had 2 procent een laag, 34 procent een medium en 64 procent een hoog risico. Ook dit is niet verbazingwekkend. Het ging hier immers om asielzoekers bij wie al psy-

chische problemen waren gesignaleerd. Opvallend genoeg bleek het gebruik van de PROTECT-vragenlijst een aantal onvoorziene neveneffecten te hebben. Opvangmedewerkers in Frankrijk en Duitsland werden zich meer bewust van de psychische gesteldheid van asielzoekers. Zij toonden een grotere bereidheid om voorzieningen aan te passen aan de kwetsbaarheid van sommigen onder hen. In Bulgarije leidde het gebruik van de vragenlijst tot een bewustwording bij de autoriteiten over de psychische problematiek van asielzoekers.

VRAGENLIJST VROEGSIGNALERING

Vragenlijst vroegsignalering van posttraumatische klachten bij asielzoekers
‘Vaak’ betekent: meer dan normaal en leed veroorzakend

- 1 Val je vaak moeilijk in slaap?
- 2 Heb je vaak last van nachtmerries?
- 3 Heb je vaak hoofdpijn?
- 4 Heb je vaak last van lichamelijke pijnklachten?
- 5 Word je snel en gemakkelijk boos?
- 6 Denk je vaak terug aan pijnlijke ervaringen uit het verleden?
- 7 Voel je je vaak bang of angstig?
- 8 Vergeet je vaak gewone dagelijkse dingen?

- 9 Valt je op dat je steeds minder interesse hebt in dingen?
- 10 Heb je vaak moeite om je te concentreren?

Aantal antwoorden met ‘Ja’

0-3	Laag risico
4-7	Medium
8-10	Hoog

In het geval van een ‘medium’ of ‘hoog’ risico dient de asielzoeker te worden verwezen voor een medisch en psychologisch onderzoek. Een ‘laag risico’ houdt niet in dat de asielzoeker geen traumatische ervaringen meegemaakt heeft. De klachten en symptomen kunnen zich later voordoen. Een tweede screening kan dan nodig zijn.

DE TOEKOMST

Steeds meer landen sluiten zich aan bij het PROTECT initiatief, zoals Spanje, België, Italië, Polen, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. De Franse organisatie *Parcours d’Exil* heeft inmiddels een aanvraag ingediend bij het Europees Vluchtelingen Fonds (ERF) voor een vervolg op PROTECT. Dit vervolgpriject, PROTECT II, zal zich met name richten op training van de gebruikers van de vragenlijst. Dat training gewenst is, kwam uit de pilots naar voren. Omdat ook niet-medisch geschoolde professionals het instrument gebruiken, is deskundigheidsbevordering op zijn plaats.

Erick Vloeberghs is onderzoeker/methodiekwontwikkelaar bij Pharos.